

Innst. S. nr. 179

(2007-2008)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument nr. 8:102 (2006-2007)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Gunvald Ludvigsen og Odd Einar Dørum om tiltak mot kjønnslemlestelse

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen innføre en plikt for dem som jobber på asylmottak til å informere om at kjønnslemlestelse er forbudt i Norge, hva dette lovforbudet går ut på, og hvorfor kjønnslemlestelse er forbudt i Norge.
2. Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning som innebærer at alle de som kommer til Norge fra land der kjønnslemlestelse praktiseres, må underskrive på at de er kjent med at kjønnslemlestelse er straffbart i Norge og at vi har en straffesanksjonert avvergelsesplikt.
3. Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under helsestasjonsprogrammet for nyfødte.
4. Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under skolestartundersøkelsen.
5. Stortinget ber Regjeringen sørge for at de som jobber i skolehelsetjenesten blir skolert i hva kjønnslemlestelse vil si, hvem som står i fare for å bli utsatt for det og hvordan man bør snakke med foreldre om det.
6. Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid og foreta nødvendige lovendringer, slik at det kan bli mulig å straffefølge

brudd på lov om forbud mot kjønnslemlestelse når det straffbare forholdet er blitt begått av utlending i utlandet, også når kjønnslemlestelse ikke er forbudt i det landet der handlingen ble begått.

7. Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre en meldeplikt for de samme som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse."

Forslagsstillerne viser til at kjønnslemlestelse ble forbudt ved egen lov i 1995, og at det etter den tid har vært satt i verk flere tiltak mot kjønnslemlestelse. Det påpekes at siden loven ble vedtatt, har ingen blitt dømt for overtredelse av denne, og det har vært få tips til politiet for å avverge kjønnslemlestelse. Det uttales at det sannsynligvis er få som står i fare for å bli utsatt for dette overgrepet i Norge i dag, men med utgangspunkt i overgrepets art mener forslagsstillerne at det bør innføres ytterligere tiltak for å få bukt med kjønnslemlestelse i Norge.

Forslagsstillerne mener at en obligatorisk underlivsundersøkelse er et uhensiktsmessig tiltak som er for lite treffsikkert, og de mener slike obligatoriske virkemidler kun bør benyttes når det er påtrengende og forholdsmessig, noe de ikke kan se er tilfellet her.

På denne bakgrunn har forslagsstillerne konkludert med at det bør innføres mer treffsikre tiltak som kan hindre at unge jenter blir utsatt for kjønnslemlestelse. Det understrekes at det er nødvendig å se på kulturelle forestillinger som gjør at overgrep fortsatt praktiseres.

Forslagsstillerne legger vekt på arbeid med informasjon og holdninger om hva kjønnslemlestelse fører til. Helsekontrollene og skolehelsetjenesten trekkes fram som arenaer som må benyttes i dette arbeidet.

Forslagsstillerne mener at det bør tas initiativ til et internasjonalt samarbeid og foretas nødvendige lovendringer.

Forslagsstillerne mener videre at kjønnslemlestelse er et så alvorlig overgrep at unntak fra taushetsplikten i form av en meldeplikt for de yrkesgruppene som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse, kan forsvares.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Jan Bøhler, Sonja Mandt-Bartholsen, Gunn Olsen og Dag Ole Teigen, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen, Vigdis Giltun og Harald Valved, fra Høyre, Inge Lønning og Sonja Irene Sjøli, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, fra Kristelig Folkeparti, Laila Dávøy, fra Senterpartiet, fung. leder Rune J. Skjælaaen, og fra Venstre, Gunvald Ludvigsen, deler forslagsstillernes dype bekymring for at jenter i Norge skal bli utsatt for kjønnslemlestelse. Kjønnslemlestelse av jenter er forbudt og straffbart i Norge. Praksisen strider mot grunnleggende menneskerettigheter, mot FNs kvinnekonvensjon og FNs barnekonvensjon, artikkel 24. Barnekonvensjonen slår fast barnets rett til høyest oppnåelige helsestandard og tilbud om behandling av sykdom og rehabilitering. Kjønnslemlestelse er fysisk og psykisk tortur av forsvarsløse barn som setter varige spor og gir kroniske helseplager.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er derfor tilfreds med at Regjeringen nylig har lagt frem en ny og omfattende handlingsplan mot kjønnslemlestelse. Handlingsplanen er en dugnad med innsats fra sju departement, helsetjenesten, barnevernet, skolen, barnehagen, politiet og de berørte gruppene. Nøkkelord i handlingsplanen er bedre offentlig samarbeid, økt kompetanse og effektiv håndheving av lovverket.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser også til Regjeringens initiativ for å trekke inn andre viktige aktører i dette arbeidet, og viser til at det er satt av 3 mill. kroner til frivillige organisasjoners forebyggende og holdningsendrende arbeid i aktuelle miljøer. Forslagsstillernes intensjoner er grundig ivare tatt av handlingsplanen mot kjønnslemlestelse, og

dette flertallet viser derfor til den i sin helhet og de tiltak som fremmes der.

Dette flertallet viser videre til at Regjeringen styrker innsatsen mot kjønnslemlestelse med 18 mill. kroner i perioden.

Komiteen vil fremheve spesielt hva handlingsplanen foreslår for å styrke den internasjonale innsatsen for å forebygge kjønnslemlestelse. Tall fra WHO sier at så mange som tre millioner jentebarn blir utsatt for dette årlig. Gjennom handlingsplanen skal arbeidet mot kjønnslemlestelse forankres enda tydeligere hos nasjonale, regionale og kommunale myndigheter i de land hvor kjønnslemlestelse er utbredt. Handlingsplanen beskriver at det er ønskelig med tett samarbeid mellom myndighetene og berørte grupper. Det skal opprettes en nasjonal rådgivningsgruppe som ledd i dette samarbeidet. Komiteen er glad for at Norge på denne måten vil være med på å bidra til å skape internasjonal nulltoleranse for den alvorlige forbrytelsen mot barn kjønnslemlestelse representere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at kjønnslemlestelse er mishandling og en kriminell handling som må tas svært alvorlig, og at det dermed må iverksettes gode konkrete tiltak for å gjøre noe med situasjonen. Disse medlemmer mener forslagene som ligger til behandling, er et riktig skritt på veien. Disse medlemmer mener videre det er nødvendig med flere tiltak.

Disse medlemmer mener det vil være nødvendig å utvide den obligatoriske helseundersøkelsen av barn i 4-årsalderen, med sikte på i større grad å avdekke kjønnslemlestelse. Videre mener disse medlemmer det vil være viktig og nødvendig å øke kompetansen og bevisstgjøringen av barnehagepersonell og skolepersonell knyttet til denne problematikken, slik at de lettere kan avdekke og rapportere om mistanke om kjønnslemlestelse.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen:

1. Fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll av jentebarn med formål å avdekke kjønnslemlestelse.
2. Fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnslemlestelse.

3. Fremme forslag om tiltak som sørger for straffeforfølgelse av personer som medvirker til kjønnslemlestelse.
4. Fremme forslag om at de yrkesgrupper som omfattes av avvergelsesplikten, ikke bare skal ha plikt til å avverge kjønnslemlestelse, men også ha plikt til å rapportere/anmelde dersom kjønnslemlestelse har funnet sted.
5. Sørge for utarbeidelse av lettfattelig informasjonsmateriell til barnehagepersonell og skolepersonell i grunnskolen og videregående skole for hvordan de skal gå frem hvis de mistenker en forestående kjønnslemlestelse, hvis de har mistanke om utført kjønnslemlestelse, eller avdekket lemlestelse.
6. Ta initiativ til et internasjonalt samarbeid, slik at det kan bli mulig å straffeforfølge brudd på lov mot kjønnslemlestelse, og endre dagens lovverk slik at det blir mulig å straffeforfølge straffbare forhold begått i utlandet også i de tilfeller hvor kjønnslemlestelse ikke er forbudt i det landet den straffbare handlingen blir utført."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er glad for at Regjeringen har lagt fram en ny handlingsplan mot kjønnslemlestelse. Flertallet mener at tiltakene i handlingsplanen er fornuftige. Flertallet er enig i at vi særlig trenger tiltak knyttet til effektiv håndheving av regelverket, jf. handlingsplanens tiltak 1-4. Også økt kompetanse, kunnskapsformidling og holdningskampanjer er åpenbart nødvendig for å stanse kjønnslemlestelse i Norge.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener imidlertid at det bør gjøres enda mer enn det handlingsplanen legger opp til, for å motarbeide kjønnslemlestelse. Disse medlemmer viser til at lov om forbud mot kjønnslemlestelse ble endret i 2004, slik at yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn fikk en avvergelsesplikt. Dette var et viktig grep, men det er mye som tyder på at denne avvergebestemmelsen ikke virker etter sin hensikt. Det har - som nevnt i forslaget - kommet svært få tips til politiet som følge av lovendringen. Etter disse medlemmers syn skyldes dette særlig to forhold: For det første er terskelen for at avvergeplikten trer inn, høy. I Ot.prp. nr. 21 (2003-2004) skriver departementet:

"Etter departementet sitt syn bør avverjingsplikta gjerast gjeldande når vedkomande yrkesutøvar har

kunnskap som inneber at det er mest sannsynleg (meir enn 50 %) at ei kjønnslemlesting vil bli utført."

Videre skriver departementet om faren for kjønnslemlestelse ved reise til land som praktiserer dette overgrepet:

"Det kan vere mange grunnar til at ein familie vel å reise på ferie til heimlandet, og ein kan ikkje generelt seie at ein yrkesutøvar som får vite om turen, må rekne det som meir sannsynleg at ei jente vil bli kjønnslemlesta enn at ho ikkje vil bli det."

I Innst. O. nr. 55 (2003-2004) får dette synet tilslutning fra komiteen:

"... komiteen (vil) understreke at det skal foreligge en konkret mistanke, og at det eksempelvis ikke er tilstrekkelig at en familie skal foreta en reise til et land der kjønnslemlestelse utføres."

Det har vist seg at vurderingen av om det er mer sannsynlig at en jente skal bli utsatt for kjønnslemlestelse eller ikke, er for streng. Disse medlemmer ønsker derfor å senke terskelen for når yrkesgruppene som omfattes av avvergebestemmelsen, får en plikt til å melde fra, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen senke terskelen for når yrkesgruppene som omfattes av avvergebestemmelsen i kjønnslemlestelsesloven, får en plikt til å melde fra."

Disse medlemmer mener en annen grunn til at avvergebestemmelsen ikke brukes, er at de yrkesgruppene som omfattes, ikke er bevisstgjort sin rolle tydelig nok. Disse medlemmer er glad for at handlingsplanen har fokus på opplæring for kompetanseheving i barnevernet og for helsepersonell, samt forebyggende arbeid i barnehage og skole. Disse medlemmer regner med at det i dette arbeidet blir gitt tydelige instruksjoner om at det er bedre med én "bekymringsmelding" for mye enn én for lite. Disse medlemmer er kjent med at mange i dag frykter at de gjør noe galt dersom de tipser uten at de har en veldig god grunn til mistanke. Det er etter disse medlemmers mening ikke hensiktsmessig at ansatte i barnehager, barnevernet, helse- og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn selv må vurdere om tipset er godt nok. Disse medlemmer mener det må være politiets oppgave å vurdere om, og eventuelt hvordan, det ønskes å følge opp et tips om fare for kjønnslemlestelse.

Disse medlemmer mener videre at avvergebestemmelsen ikke er tilstrekkelig for å bekjempe kjønnslemlestelse. For å sette i gang etterforskning er politiet helt avhengig av meldinger fra miljøet selv, helsevesen, skole eller barnehage om overgrep. Disse medlemmer mener derfor at det skal inn-

føres en meldeplikt for de yrkesgruppene som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Dette medlem er skuffet over at ikke dette og dokumentets øvrige forslag er innlemmet i Regjeringens handlingsplan.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innføre en plikt for dem som jobber på asylmottak til å informere om at kjønnslemlestelse er forbudt i Norge, hva dette lovforbudet går ut på, og hvorfor kjønnslemlestelse er forbudt i Norge. "

"Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning som innebærer at alle de som kommer til Norge fra land der kjønnslemlestelse praktiseres, må underskrive på at de er kjent med at kjønnslemlestelse er straffbart i Norge, og at vi har en straffesanksjonert avvergelsesplikt."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under helsestasjonsprogrammet for nyfødte."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under skolestartundersøkelsen."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at de som jobber i skolehelsetjenesten, blir skolert i hva kjønnslemlestelse vil si, hvem som står i fare for å bli utsatt for det, og hvordan man bør snakke med foreldre om det."

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre en meldeplikt for de samme som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid og foreta nødvendige lovendringer slik at det kan bli mulig å straffeforfølge brudd på lov om forbud mot kjønnslemlestelse når det straffbare forhold er blitt begått av utlending i utlandet, også når kjønnslemlestelse ikke er forbudt i det landet der handlingen ble begått."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen senke terskelen for når yrkesgruppene som omfattes av avvergebestemmelsen i kjønnslemlestelsesloven, får en plikt til å melde fra.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen innføre en plikt for dem som jobber på asylmottak, til å informere om at kjønnslemlestelse er forbudt i Norge, hva dette lovforbudet går ut på, og hvorfor kjønnslemlestelse er forbudt i Norge.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning som innebærer at alle de som kommer til Norge fra land der kjønnslemlestelse praktiseres, må underskrive på at de er kjent med at kjønnslemlestelse er straffbart i Norge, og at vi har en straffesanksjonert avvergelsesplikt.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under helsestasjonsprogrammet for nyfødte.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen sørge for at kjønnslemlestelse blir et tema under skolestartundersøkelsen.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen sørge for at de som jobber i skolehelsetjenesten, blir skolert i hva kjønnslemlestelse vil si, hvem som står i fare for å bli utsatt for det, og hvordan man bør snakke med foreldre om det.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre en meldeplikt for de samme som i dag har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen:

1. Fremme de nødvendige forslag for å innføre obligatorisk helsekontroll av jentebarn med formål å avdekke kjønnslemlestelse.

2. Fremme forslag om ansvarliggjøring av foreldre for gjennomført og avdekket kjønnslemlestelse.
3. Fremme forslag om tiltak som sørger for straffeforfølgelse av personer som medvirker til kjønnslemlestelse.
4. Fremme forslag om at de yrkesgrupper som omfattes av avvergelsesplikten, ikke bare skal ha plikt til å avverge kjønnslemlestelse, men også ha plikt til å rapportere/anmelde dersom kjønnslemlestelse har funnet sted.
5. Sørge for utarbeidelse av lettfattelig informasjonsmateriell til barnehagepersonell og skolepersonell i grunnskolen og videregående skole for hvordan de skal gå frem hvis de mistenker en forestående kjønnslemlestelse, hvis de har mistanke om utført kjønnslemlestelse, eller avdekket lemlestelse.
6. Ta initiativ til et internasjonalt samarbeid, slik at det kan bli mulig å straffeforfølge brudd på lov mot kjønnslemlestelse, og endre dagens lovverk slik at det blir mulig å straffeforfølge straffbare forhold begått i utlandet også i de tilfeller hvor kjønnslemlestelse ikke er forbudt i det landet den straffbare handlingen blir utført.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid og foreta nødvendige lovendringer slik at det kan bli mulig å straffeforfølge brudd på lov om forbud mot kjønnslemlestelse når det straffbare forhold er blitt begått av utlending i utlandet, også når kjønnslemlestelse ikke er forbudt i det landet der handlingen ble begått.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:102 (2006-2007) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Gunvald Ludvigsen og Odd Einar Dørum om tiltak mot kjønnslemlestelse – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 13. mars 2008

Rune J. Skjælaaen

fung. leder

Gunn Olsen

ordfører

